

Uvodnik

Spoštovane bralke, spoštovani bralci,

predstavljamo vam 41. številko glasila Slovenskega arheološkega društva Arheo. Tokratna številka nas bogati s prispevki, ki odražajo pestrost in globino arheološkega raziskovanja v Sloveniji in širše, ter osvetljuje nekatere najnovejše raziskave, projekte in dosežke arheološke skupnosti. Prvotni namen osredotočenosti na podatkovne baze, ki ga morda še najbolje odraža naslovnica, s katero želimo pokazati, da na bazah podatkov stoji tempelj znanja, je sicer le deloma uresničen. Kljub temu je tokratna številka nekoliko bolj usmerjena v različne podatkovne baze ter njihovo uporabnost pri arheološkem delu in raziskovanju. Izhajajoč iz te uporabnosti predstavljamo tudi novost oz. možnost nove oblike znanstvenih prispevkov, tako imenovanih podatkovnih člankov, s katerimi želimo ponuditi možnost objave in uporabe raziskovalnih podatkov, vezanih na področje slovenske arheologije. Poleg tega številko polnijo raznoliki drugi prispevki, ki odražajo bogato zgodovino arheologije na Slovenskem ter prikazujejo njeno širino in vpetost v sodoben družbeni diskurz in mednarodno okolje. Z željo po uskladitvi leta podelitve nagrade za življenjsko delo SAD in predstavitve nagrajenca ali nagrajenke z intervjujem leto »lovimo« z objavo intervjujev z nagrajenkama SAD za življenjsko delo za leti 2023 in 2024. S predstavitvijo skupščine in s tem podelitve nagrad v nekoliko zgodnejši del leta je namreč prišlo do (pre)velikega zamika med podelitvijo in objavljenim intervjujem, s čimer je slednji izgubil kanček aktualnosti.

Z veseljem vam sporočamo še, da smo v glasilu *Arheo* uvedli uporabo DOI (Digital Object Identifier). DOI je edinstvena in trajna oznaka, ki omogoča zanesljivo identifikacijo digitalnih vsebin ter olajša njihovo dostopnost. Gre za pomemben korak naprej, s katerim prispevamo k večji prepoznavnosti in citiranosti objavljenih prispevkov.

In k vsebini. Prispevek *Digitalno orodje za analizo srednjeveških grobišč z obsežno stratigrafijo. Primer grobišča Župna cerkev v Kranju* Jerneja in Boštjana Rihterja govori o prototipu digitalnega orodja »Link«, ki služi analizi srednjeveških grobišč z obsežno stratigrafijo. Njegovo funkcionalnost avtorja predstavi na primeru Župne cerkve v Kranju, kjer pokazeta obetavne nove pristope pri upravljanju kompleksnih stratigrafskih podatkov in vizualizacij ter odpirata nove dimenzije arheološke analize.

S ciljem zaznave spremembe v odnosu javnosti do demokratizacije arheološkega diskurza **Jelka Pirkovič** v prispevku *Vloga medijskih poročil pri demokratizaciji upravljanja arheološke dediščine – primer Slovenije* analizira vlogo medijskih poročil pri povečevanju sodelovanja javnosti pri upravljanju arheološke dediščine. Njene ugotovitve o postopnem in ne odločilnem prelomu v smeri demokratizacije slovenske arheologije so pomemben korak k razumevanju pomena komunikacije in možnosti spodbujanja aktivnega sodelovanja javnosti pri upravljanju naše dediščine.

Igor Medarič v prispevku *Kratek zgodovinski pregled arheološke geofizike v svetu in Sloveniji* ponuja širok zgodovinski pregled arheološke geofizike, zlasti njenega razvoja v Sloveniji, ki ga spremljajo zanimivi podudarki o tehničnih prebojih in prispevkih slovenskih raziskovalcev.

Matej Petrič se s prispevkom *Nekaj besed o odprti znanosti v Sloveniji* posveča vprašanju odprte znanosti in upravljanja raziskovalnih podatkov. V prispevku predstavi splošen pregled stanja in določil o odprti znanosti v Sloveniji. Poleg tega poda koristne napotke o ravnanju z raziskovalnimi podatki, kar je aktualno za vse, ki se ukvarjamo z raziskovalnim delom.

V prispevku **Davida Williamsa** izvemo več o spletni podatkovni zbirki *Roman Amphorae: a digital resource*. Uporabniku prijazna platforma olajša identifikacijo amfor, saj omogoča dostop do podrobnih informacij o rimskodobnih amforah.

Metka Štrajhar in **Matija Skrt** s prispevkom *Razvoj, implementacija in uporaba informacijske podatkovne baze Kronos v Muzeju in galerijah mesta Ljubljane* pri našata pregled razvoja, uvedbe in uporabe informacijske podatkovne baze Kronos. Baza je pomemben korak k sodobnemu in učinkovitemu vodenju muzejskih dejavnosti ter omogoča dolgoročno hrambo, varovanje in dostopnost digitalnih podatkov.

Petra Stipančič poda nekaj utrinkov z razstave *Življenje na tej in oni strani – Novo mesto pred 3000 leti*. Razstava je bila na ogled od decembra 2023 do julija 2024, obiskovalcu pa je približala življenje in grobne rituale obeh novomeških bronastodobnih grobišč, Kapiteljske njive in Mestnih njiv.

Boštjan Laharnar predstavi projekt *Poletna šola arheologije v Slavini pri Postojni* oziroma izobraževalni program letošnjega poletja, ki je odličen pozitiven primer sodelovanja med lokalnimi skupnostmi, različnimi domačimi in mednarodnimi ustanovami ter njihovimi raziskovalci.

Nikakor ne moremo mimo 100. obletnice Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V prispevku *Prvih sto let arheologije na Univerzi v Ljubljani* **Katarina Predovnik** in **Katharina Zanier** zbrano predstavita stoletje obstoja oddelka in praznovanja te častitljive obletnice.

V intervjuju, ki ga je **Predrag Novaković** pripravil z Adnanom Kaljancem in Amro Šačić Beća, izvemo več o pomenu in vplivu projekta BIHERIT, katerega glavni cilj je bila reforma učnega načrta študija arheologije na Univerzi v Sarajevu in dopolnitev učnih načrtov zgodovine z dediščinskimi vsebinami na univerzah v Banja Luki in Tuzli.

Nada Marija Grošelj je pripravila intervju z nagrajenko Slovenskega arheološkega društva za leto 2022, dr. Marjeto Šašel Kos, **Brina Škvor Jernejčič** in **Elena Leghissa** pa z nagrajenko Slovenskega arheološkega društva za leto

2023, dr. Snežo Tecco Hvala. Oba intervjuja sta razgibana in predstavljata res zanimivo ter časa vredno branje.

Skoraj povsem na koncu sta dve vsakoletni poročili. Prvo, *Nagrade in priznanja Slovenskega arheološkega društva za leto 2023*, je pripravila **Komisija za nagrado in priznanja SAD**. Drugo, *Poročilo o delu Slovenskega arheološkega društva v letu 2023*, je pripravil predsednik društva **Predrag Novaković**.

Številko zaokrožata dva dopolnjujoča se prispevka **Luke Gruškovnjaka**. V času odprte znanosti in vse večje vloge raziskovalnih podatkov želimo tudi sami prispevati k objavi in dostopnosti obstoječih podatkovnih zbirk ter spodbujati njihovo ponovno uporabo. Tako uvajamo novost, ki je predstavljena v prispevku *Podatkovni članek – Najava nove oblike znanstvenih prispevkov v reviji Arheo*, njena izvedba oz. primer pa v prispevku *Klasifikacija pobočij Slovenije in rezultati terenskih pregledov izbranih najdišč z avtocest Slovenije: Podatkovna zbirka za preučevanje vpliva geomorfnihih procesov na odkrivanje najdišč z arheološkimi terenskimi pregledi*.

Želimo vam prijetno branje, s katerim, upamo, boste dobili tudi nekaj navdiha za zapolnitev naslednjih števil.

Tamara Leskovar